

Zitting 1980–1981

15 836

Wijziging van artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht en van enige andere bepalingen

Nr. 8

EINDVERSLAG

Vastgesteld 12 maart 1981

De vaste Commissie voor Justitie¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit ontwerp, brengt het navolgende verslag uit.

Algemeen

De leden van de fractie van de P.v.d.A. dankten voor het antwoord en spraken hun voldoening uit over de nota van wijzigingen.

Zij hadden goede nota genomen van het feit dat in het kader van wetsontwerp 15 475 (Wet afbreking zwangerschap) is voorgesteld artikel 451quater Sr in te trekken. Hoewel dit wetsontwerp door de Tweede Kamer is aanvaard, is het verdere lot van het ontwerp op weg naar het Staatsblad nog onzeker. Mag worden aangenomen dat de Minister van Justitie, in het geval dat bedoeld wetsontwerp niet door de Eerste Kamer zou worden aanvaard, initiatieven zal ontwikkelen om dit artikel 451quater te doen intrekken als logisch gevolg van het intrekken van artikel 240bis, zo vroegen deze leden.

De leden afkomstig uit de C.D.A.-fractie betuigden de Regering hun dank voor de wijze waarop zij in de memorie van antwoord op hun vragen en opmerkingen was ingegaan. Gevraagd naar haar eigen gedachten over de grondslagen van het wetsvoorstel, verwees de Regering naar de tweede volle alinea op blz. 6 van de memorie van toelichting. De hier aan het woord zijnde leden hadden de in deze alinea vervatte gedachtengang eerder als een nadere uitwerking van de argumentatie van de Commissie Zedelijkheidswetgeving bevonden dan als een argumentatie van de Regering zelf. Daarom waren zij erkentelijk voor de nadere uiteenzetting in de derde alinea op blz. 2 van de memorie van toelichting. Daarin wordt hun duidelijk gemaakt, dat de beschermingsgedachte één van de hoofdbeginselen van het wetsontwerp is.

In haar antwoord op de vraag van de hier aan het woord zijnde leden op welke wijze in het wetsvoorstel de vrijheid van geweten en godsdienst gestalte heeft gekregen, werkt de Regering de beschermingsgedachte ten behoeve van de zwakkere in de samenleving, die ook deze leden centraal wilden stellen, nader uit. Zo worden diegenen, die op grond van godsdienstige overtuiging of geweten zich bezwaard voelen door de kennisname van bepaalde uitingen, beschermd tegen onverhoedse confrontatie. Een dergelijke bescherming wordt eveneens geboden aan degenen, die hun opvattingen omtrent de opvoeding van hun kinderen gerespecteerd wensen te zien. Met deze gedachtengang – mits goed verstaan – konden deze leden instemmen.

¹ Samenstelling: Abma (SGP), Roethof (PvdA), ondervoorzitter, Haas-Berger (PvdA), Kappeyne van de Coppello (VVD), voorzitter, Stoffelen (PvdA), Van Dam (CDA), Kosto (PvdA), Salomons (PvdA), Patijn (PvdA), Stemerink (PvdA), Van den Broek (CDA), Evenhuis-van Es-sen (CDA), Lauxtermann (VVD), Wessel-Tuinstra (D'66), Dijkman (CDA), Faber (CDA), Beckers-de Bruijn (PPR), Nijpels (VVD), Korte-van Hemel (CDA), Tripels (VVD), Van den Berg (CDA).

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met gemengde gevoelens van de memorie van antwoord kennis genomen. Met instemming hadden deze leden geconstateerd dat het oorspronkelijke wetsontwerp op een aantal punten is gewijzigd.

– Onder het hoofd «de schennis van de eerbaarheid» zouden deze leden verder nog op een aantal punten ingaan.

– De leden van de fractie van D'66 hadden met voldoening kennis genomen van de nota van wijzigingen. De Minister had deze leden echter niet kunnen overtuigen van de noodzaak de artikelen 239 en 240 te blijven classificeren onder misdrijven in plaats van onder overtredingen met hoge boete. Zij voelden zich daarbij (in beginsel) gesteund door de leden van de fractie van de V.V.D. (ten aanzien van artikel 239) en in hun streven naar decriminalisering ook door de leden van de fractie van het C.D.A.) die bepaalde gevallen van (ziekelijk) exhibitionisme straffeloos wilden maken.

De bescherming van de jeugd

De leden afkomstig uit de C.D.A.-fractie dankten voor de nadere uiteenzetting van de Regering, waarom de bescherming van de jeugd beter is geëind met de invoering van het begrip «schadelijk» in plaats van «aanstootelijk voor de eerbaarheid». Zij hadden er met instemming kennis van genomen, dat de Regering ook in dit onderdeel de bescherming van de zwakkere in de samenleving i.c. van de opgroeiende mens, centraal stelt.

Naar aanleiding van de vraag van de hier aan het woord zijnde leden op welke wijze de strafwet bescherming biedt tegen het deelnemen in de productie van pornografisch materiaal, verwijst de Regering naar de artikelen 242 e.v. van het Wetboek van Strafrecht. Deze leden vroegen om een nadere toelichting, hoe deze artikelen, die betrekking hebben op verkrachting en op geslachtsverkeer met jeugdigen zonder meer, een adequate bescherming kunnen bieden tegen de praktijken waarom het bij de productie van pornografisch materiaal gaat. Kenmerken van deze praktijken zijn hun commerciële bepaaldheid en de vrijwilligheid van de betrokkenen. In de visie van de hier aan het woord zijnde leden zou van de door de Regering aangeduide artikelen alleen artikel 247, tweede deel, betrekking hebben op bedoelde praktijken, voor zover jeugdigen hierbij zijn betrokken. Meent de Regering, dat de beschermingsgedachte hiermee voldoende in de wetgeving tot uitdrukking komt en dat de wetgeving voldoende feitelijke bescherming biedt? Kan zij informatie verstrekken over de justitiële ervaringen in dezen, zo vroegen de leden van de C.D.A.-fractie.

De ongevroegde of ongewilde confrontatie

Naar aanleiding van de vraag van de leden afkomstig uit de fractie van het C.D.A., of elke uiting van pornografie voor de Regering toelaatbaar is en of zij geen grens ziet, bij overschrijding waarvan de menselijkheid zozeer wordt geschonden of onteerd, dat de overheid dient op te treden geeft de Regering ten antwoord, dat het haar opvatting is, dat in het geval waarin het niet gaat om bescherming van degenen, die in een zwakkere positie verkeren, de wetgever een bepaald oordeel over de inhoud van uitingen niet dient te laten prevaleren boven de te respecteren opvattingen van degenen die van het materiaal wensen kennis te nemen. De kernvraag is, aldus de Regering, of de strafwet in alle gevallen zich moet keren tegen de inhoud en de productie van bepaalde uitingen. Met de adviescommissie zedelijkheidswetgeving meent zij, dat niet zover moet worden gegaan.

De leden hier aan het woord vroegen, wat de Regering bedoelt met «in alle gevallen». Zij wezen erop, dat het niet hun standpunt is, dat in alle gevallen de Regering zich tegen de inhoud en de productie van bepaalde uitingen

zou moeten keren. Het ging hun alleen om extreme uitingen, die de menselijkheid in hoge mate schenden of onteren. Zijn er geen gevallen, waarin het oordeel van de wetgever zou moeten prevaleren boven de opvattingen van degenen die van het materiaal wensen kennis te nemen, zulks ter wille van de bescherming van laatstbedoelden zelf tegen brutale belediging van wat algemeen als menselijk wordt beschouwd?

De schennis van de eerbaarheid

– De leden van de P.v.d.A.-fractie wezen er op, dat de Regering uitvoerige beschouwingen heeft gewijd aan het verschijnsel nudisme en naturisme. Van «schennis van de eerbaarheid» zal geen sprake zijn, mits de ongeklede recreatie plaatsvindt op daartoe door de overheid bestemde plaatsen. Naar het oordeel van de leden van de fractie van de P.v.d.A. gaat het bij nudisme en naturisme niet om strafwaardig gedrag. In de nu voorgestelde visie wordt het dat wel, als het plaatsvindt buiten vanwege de overheid afgepaalde terreinen. De schriftelijk gevoerde discussie had de aan het woord zijnde leden er niet van overtuigd dat het onmogelijk zou zijn bepalingen op te nemen die niet in de weg staan aan het ongekleed recreëren op plaatsen die door ligging en/of door het tijdstip van het recreëren of door een combinatie van beide in redelijkheid geschikt moeten worden geacht om ongeklede recreatie te bedrijven. Uitwassen die denkbaar zijn, het ongekleed aanwezig zijn bij massaal bezochte sportevenementen, in stadscentra, in het stadspark tijdens het lunchuur, kunnen strafbaar worden gesteld wegens strijdigheid met de openbare orde. Aan de rechter is het oordeel, nadat de wetgever duidelijk heeft gemaakt wat zijn bedoeling is; dat zou naar het oordeel van de leden van de P.v.d.A.-fractie moeten zijn: ongekleed recreëren, samen te vatten onder termen als nudisme of naturisme levert, geen strafbaar gedrag op, tenzij beleefd op plaatsen die door ligging of door het gekozen tijdstip in redelijkheid niet geschikt moeten worden geacht omdat zij door grote aantallen mensen voor andere doeleinden worden bezocht of gebruikt. In dat geval kan er sprake zijn van strijdigheid met de openbare orde. Is de Regering alsnog bereid nadere voorstellen in de aangegeven richting te ontwikkelen, zo vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Op de vraag van de leden afkomstig uit de C.D.A.-fractie of er in verband met de ziekelijke afwijking waaruit exhibitionisme in het algemeen voortkomt, geen aanleiding bestaat deze uiting aan de strafbaarstelling van artikel 239 te onttrekken, antwoordt de Regering, dat het strafrecht voorzieningen kent om in dergelijke gevallen niet of niet geheel met straffen te reageren en daarvoor in de plaats (mede) een vorm van verpleging te stellen. Gelet op deze mogelijkheden zag de Regering geen aanleiding te overwegen om een bepaalde vorm van schennis van de eerbaarheid als het exhibitionisme van de strafbaarstelling in artikel 239 uit te zonderen.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen om recente cijfers over veroordelingen en septs in verband met exhibitionisme. Voorts vroegen zij, of de mogelijkheid van verpleging de enige reden is, voor het handhaven van de strafbaarstelling van het exhibitionisme.

Uit de memorie van antwoord blijkt, zo stelden de leden van de V.V.D.-fractie, dat de Regering heeft gepoogd het begrip naturisme te ontdoen van de emotionele lading, die dat in het verleden had. Toch konden deze leden zich niet aan de indruk onttrekken dat de benaderingswijze van de Regering nog steeds een achterstelling van de naaktrecreatie betekent. In de memorie van antwoord wordt immers herhaalde malen gesteld dat naaktrecreatie, buiten door de overheid aangewezen plaatsen, schennis van de eerbaarheid inhoudt; zelfs als die naaktrecreatie zou geschieden op daartoe geëigende plaatsen.

Het door de Regering aangevoerde bezwaar tegen een artikel waarin een vervolgings- c.q. strafuitsluitingsgrond wordt opgenomen en dat zich toespitst op de mogelijke fixatie van het begrip «schennis», konden deze leden

niet delen. Als immers in een te formuleren artikel enerzijds zou worden gesproken over door de overheid aan te wijzen plaatsen en anderzijds over andere, daartoe geëigende plaatsen, dan zou er voldoende ruimte ontstaan om openbaar ministerie en rechter te laten inspelen op veranderende inzichten. De weg, die nu door de Regering wordt gekozen, namelijk die van vastleggen van interpretaties in de memories van toelichting en antwoord, stelde deze leden voor nog een ander probleem. Wat gebeurt er immers als een gemeentelijke overheid, ook al beschikt zij over genoeg geschikte ruimte, weigert een plaats aan te wijzen, bestemd voor naaktrecreatie? Zou, indien dat zich zou voordoen, de door deze leden voorgestelde constructie niet veel meer recht doen aan de belangen van de naturalisten, namelijk in die zin dat uiteindelijk de rechter een oordeel geeft?

De leden van de V.V.D.-fractie wezen daarbij nog eens op een recent besluit van het college van B en W van de gemeente Wassenaar, waarin een verzoek tot naaktrecreatie op een stuk Wassenaars strand, dat aansluit op het Haagse naaktstrand, werd afgewezen.

In dat kader merkten zij nog op dat ook de redenering van de Regering dat naturisme niet onder het hoofdstuk openbare orde geregeld zou dienen te worden, hen niet had kunnen overtuigen. Regeling van deze zaak onder dat hoofdstuk houdt immers in dat men het hele vraagstuk van het naturisme vanuit een fundamenteel andere invalshoek benadert. En daar gaat het natuurlijk ook de Federatie van Naturalistenverenigingen om.

Ten slotte wensten de leden een nadere precisering van het begrip overheid. Wordt hiermee alleen op de gemeentelijke overheid gedoeld of zijn in dit kader nog andere overheden denkbaar?

Gaarne spraken de leden van de fractie van D'66 hun waardering uit voor de uitvoerige en positieve wijze waarop in de memorie van antwoord op het naturisme is ingegaan. (Tenminste) acht maal stelde de Minister dat naturisme of ongeklede recreatie mits beoefend op daartoe door de overheid bestemde plaatsen, niet onder het begrip «schennis der eerbaarheid» valt en geen strafbaar feit is (blz. 9, 10, 12, 13, 14). Geen woord echter werd gewijd aan ongeklede recreatie, beoefend op andere plaatsen. Is dit overal straffeloos, zo vroegen deze leden zich af. Zo neen, valt het dan wel onder art. 239? Mocht dit laatste zo zijn, dan is de visie van de Minister in feite: «ongeklede recreatie valt overal onder art. 239, behalve als het op een aangewezen plaats geschiedt». Mocht dit waar zijn, dan is de suggestie (blz. 10, 12) dat een en ander in overeenstemming met de opvattingen van de Nederlandse Federatie van Naturalistenverenigingen zou zijn geregeld, onjuist. Kan de Minister dit bevestigen?

Het is duidelijk, zo meenden de aan het woord zijnde leden, dat de «andere plaatsen dan die door de overheid zijn aangewezen» kunnen variëren van een bij uitstek geëigende plaats, zoals een stil stuk strand, belendend aan een «aangewezen naaktstrand» (waar straffeloosheid zou moeten heersen) tot bij voorbeeld het Binnenhof, een duidelijk niet-geëigende plaats, waar een lichte straf op zijn plaats zou zijn. Maar in geen geval zou het naar de mening van deze leden «schennis van de eerbaarheid» moeten inhouden. Kan de Minister zich met deze opvatting verenigen?

Ook wilden de leden van de fractie van de Minister horen welke overheid de «bestemde plaats» aanwijst. Is dit het gemeentebestuur? Zo ja, dan dient dit duidelijk gesteld te worden. Heeft het gemeentebestuur daarbij toestemming nodig van de officier van justitie? Zijn de beperkende bepalingen in de brief aan de Tweede Kamer van 2 mei 1975, (Kamerstuk 13 396), nu ingetrokken? Indien de gemeente nalaat plaatsen aan te wijzen, terwijl er voldoende geëigende plaatsen zijn, wat dan, zo vroegen deze leden.

Overigens maakten de leden van de fractie van D'66 er juist bezwaar tegen dat ongeklede recreatie op daartoe geëigende plaatsen aanstoetgevend zou zijn en dat dus voorbijgangers bescherming tegen ongewilde confrontatie zouden behoeven. Tien jaar geleden was dat nog wel zo. Deelt de Minister deze opvatting?

In het bovenstaande is geen rekening gehouden met plaatselijke algemene politieverordeningen, zo vervolgden de leden van de fractie van D'66. In vele daarvan zijn bepalingen tegen naaktrecreatie opgenomen. De expliciete strafbaarstelling van het naturisme, waar de Minister bezwaar tegen heeft, vindt dus op lokaal niveau herhaaldelijk plaats. Dit kan alleen worden voorkomen door uitputtende regeling bij wet. Dit alles overwegende meenden de aan het woord zijnde leden dat de bovengenoemde vraagpunten het eenvoudigst kunnen worden opgelost door een artikel toe te voegen aan Titel II van het derde boek WvS (overtredingen betreffende de openbare orde), zoals door hen voorgesteld (memorie van antwoord, blz. 15), en ook – wat minder expliciet – door de leden van de fracties van de P.v.d.A. (blz. 11) en V.V.D. (blz. 12). In de memorie van antwoord wordt gesteld dat de NFN bezwaren zou hebben tegen de opvatting dat het naturisme als regel een strafbaar feit is tegen de openbare orde (blz. 14 en 15). De NFN zal natuurlijk veel meer bezwaren hebben tegen de opvatting van de Minister dat als regel (dus overal in Nederland, behalve op de enkele daartoe bestemde plaatsen) het zedenmisdrif «schennis der eerbaarheid» is. De suggestie als zou de NFN tegen genoemd voorstel overwegende bedenkingen hebben, is derhalve in zijn absoluutheid onjuist, zo meenden deze leden.

In het onderhavige voorstel wordt een aan plaatselijke APV's ontleend, doch voor het WvS nieuw, delict geïntroduceerd, t.w. «het zich ergens ongekleed bevinden». Ongeklede recreatie wordt hierdoor gedekt en kan dus nimmer onder art. 239 vallen. Indien de Minister door bovenstaande argumenten nog niet overtuigd mocht zijn, vernamen de leden van de fractie van D'66 gaarne zijn concrete bezwaren tegen meergenoemd voorstel.

Met een tijdige beantwoording van deze vragen en opmerkingen acht de commissie de openbare behandeling van dit ontwerp van wet voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Kappeijne van de Coppello

De griffier van de commissie,
Kerkhof